

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 101002/B/2020/36109009327891460

FORENZNÉ ÚČTOVNÍCTVO A FORENZNÝ AUDIT AKO
NÁSTROJ ODHAĽOVANIA EKONOMICKEJ
KRIMINALITY

Bakalárska práca

2020

Martin Kuzma

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

**FORENZNÉ ÚČTOVNÍCTVO A FORENZNÝ AUDIT AKO
NÁSTROJ ODHAĽOVANIA EKONOMICKEJ
KRIMINALITY**

Bakalárska práca

Autor:	Martin Kuzma
Študijný program:	EKONÓMIA A MANAŽMENT PRÁVO
Študijný odbor:	Národné hospodárstvo a právo
Školiace pracovisko:	Katedra financií
Vedúci práce:	Ing. Zuzana Staričková, PhD.

Čestné vyhlásenie:

Vyhlasujem, že bakalársku prácu som vypracoval samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Svojím podpisom zároveň potvrdzujem, že odovzdaná elektronická verzia práce je identická s jej tlačnou verziou a som oboznámený so skutočnosťou, že sa práca bude archivovať v Slovenskej ekonomickej knižnici a ďalej bude sprístupnená tretím osobám prostredníctvom internetovej databázy elektronických záverečných prác.

V Bratislave, 20.4. 2020

Martin Kuzma

Abstrakt

KUZMA, Martin: Forenzné účtovníctvo a forenzný audit ako nástroj odhaľovania ekonomickej kriminality. (Bakalárska práca) Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra financií. Vedúci bakalárskej práce – Ing. Zuzana Staríčková, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2020, 45 strán

Cieľom záverečnej práce je bližšie priblíženie problematiky forenzného účtovníctva a forenzného auditu, objasniť postupy forenzného účtovníctva a opísať podstatu forenzného účtovníctva. Práca je tvorená zo 4 kapitol, obsahujúca 3 grafy a 1 tabuľku. V prvej kapitole sa venujeme súčasnému stavu problematiky forenzného účtovníctva a forenzného auditu v zahraničí aj v tuzemsku a ich legislatívnemu základu. Druhá kapitola opisuje ciele a metodiku práce využívané v bakalárskej práci. V ďalšej kapitole sa venujeme charakteristike forenzného účtovníctva, základným znalostiam forenzného účtovníka, oblasti pôsobenia forenzných účtovníkov a postupy forenzného účtovníctva a následne charakteristiku a ciele forenzného auditu. V tejto kapitole sa taktiež venujeme najčastejšie sa vyskytujúcim sa typom ekonomickej kriminality, s ktorými sa stretávame v súvislosti s forezným účtovníctvom a forezným auditom a ich stručná charakteristika. V poslednej kapitole sa venujeme interpretáciou výsledkov práce a ich diskusii.

Kľúčové slová:

Forenzné účtovníctvo, forenzný audit, ekonomická kriminalita, charakteristika forenzného účtovníctva.

Abstract:

KUZMA, Martin: Forensic accounting and forensic audit as an instrument of revealing financial crimes. (Bachelor's work) University of economics in Bratislava. The faculty of national economics; Department of finance, Bachelor's work supervisor- Ing. Zuzana Staríčková, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2020, 45 pages

Main goal of this work is to closely talk about forensic accounting and forensic audit, phases in forensic accounting, describe forensic accounting more precisely. Work consists of 4 chapters 4 graphs and 1 table. In the first chapter we talk about current state of forensic accounting and forensic audit and their legal base abroad and also in Slovakia. Second chapter describes goals and methodics of bachelor's work. The next chapter consists of characteristics of forensic accounting, basic skills of forensic accountants, areas in which forensic accountant operates and phases of forensic accounting and characteristics and goals of forensic audit. In this chapter we also discuss types of economic crime which occurs the most followed by their brief characteristics. Last chapter basically consists of interpretation of discovered facts and discussion.

Key words:

Forensic accounting, forensic audit, financial crime, characteristic of forensic accounting

Obsah

Úvod.....	7
1. Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	9
1.1 . Legislatívne vymedzenie forenzného účtovníctva.....	10
1.2 . Legislatívne vymedzenie forenzného auditu.....	10
1.3. Legislatívne vymedzenie forenzného účtovníctva a forenzného auditu v USA	11
2. Ciele, metodika a metódy skúmania.....	13
3. Charakteristika forenzného účtovníctva.....	15
3.1 Charakteristika forenzného účtovníka.....	15
3.2 Oblasti pôsobnosti forenzných účtovníkov.....	17
3.3 Postupy forenzného účtovníctva.....	18
3.4 Charakteristika forenzného auditu.....	20
3.5 Ciele forenzného auditu.....	21
3.6 Postupy forenzného auditu.....	21
3.7. CAATT.....	31
3.8 Najčastejšie sa vyskytujúce formy ekonomickej kriminality.....	32
3.9 Výsledky práce a diskusia.....	36
3.10 Diskusia.....	38
Záver.....	40
Zoznam použitej literatúry.....	41

Úvod

Podvody sú súčasťou ľudstva už od začiatku civilizácie. Menia sa len ich spôsoby a škody, ktoré sú nimi spôsobené. Často sa jedná o podvody spôsobujúce obrovské škody nevídaných rozmerov. Po spáchaní nových druhov podvodov vždy legislatíva zareaguje reformou, príp. zavedením nových zákonov pre zabránenie výskytu daných podvodov, na čo opäť podvodníci reagujú novými druhmi podvodov. Ide tak o nekonečný dookola sa opakujúci cyklus.

Medzi oblasti, v ktorých sa vyskytujú podvody a ekonomická kriminalita patrí nepochybne oblasť účtovníctva. Podvody v tejto oblasti sú páchané na všetkých úrovniach podnikov, sú konané manažérmi aj radovými zamestnancami z rôznych dôvodov. Spolu s finančnou škodou je vždy spojené aj poškodenie dobrého mena spoločností, ktoré bývajú spojené s podvodmi.

Na druhej strane môžeme poznamenať, že vďaka novým druhom ekonomickej kriminality, zákonodarcovia môžu spätne reagovať vydaním nových zákonov na zamedzenie daných druhov ekonomickej kriminality, čo v konečnom dôsledku pomáha zabezpečeniu krajiny a schopnosti podnikov v nej predchádzať ďalším podvodom.

Cieľom záverečnej práce je bližšie priblíženie problematiky forenzného účtovníctva a forenzného auditu, objasniť postupy forenzného účtovníctva, najmä na základe zahraničnej literatúry a zahraničných zdrojov, pretože domáce zdroje sú nepostačujúce. Čerpáme najmä z anglosaskej literatúry a iných zahraničných zdrojov.

V prvej kapitole sa venujeme súčasnému stavu problematiky forenzného účtovníctva a forenzného auditu v zahraničí aj v tuzemsku a ich legislatívnemu základu. Druhá kapitola vymedzuje ciele, metódy a metodiku práce využívané v bakalárskej práci.

V ďalšej kapitole sa venujeme charakteristike forenzného účtovníctva, opíšeme, čo znamená pojem forezné účtovníctvo, kde sa s ním stretávame, ako postupuje forezný účtovník pri svojej práci na určitom prípade. Ďalej sa budeme venovať základným znalostiam forenzného účtovníka, oblasti v ktorých pôsobí forezný účtovník, všeobecné postupy forenzného účtovníka a následne charakteristiku a ciele forenzného auditu. V tejto kapitole uvedieme postupy forenzného auditu využívané v praxi a stručne charakterizujeme nástroje CAATT.

Kapitola ďalej obsahuje najčastejšie sa vyskytujúce typy ekonomickej kriminality, s ktorými sa stretávame v súvislosti s forezným účtovníctvom a forezným auditom.

V tretej kapitole taktiež priblížime základnú charakteristiku týchto typov ekonomickej kriminality.

V poslednej kapitole sa venujeme interpretácii výsledkov práce a ich diskusii.

1. Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

V súčasnosti v Slovenskej republike aj v zahraničí zaznamenávame nárast ekonomickej kriminality, čo v konečnom dôsledku úmerne spôsobuje aj zvýšenie pripravenosti a opatrnosti súkromného aj verejného sektora proti hrozbe, ktorú ekonomická kriminalita predstavuje. S nárastom komplexnosti a sofistikovanosti podvodov vznikla potreba chrániť subjekty pred nežiaducimi vplyvmi. V dôsledku preventívnych opatrení vzniklo forenzné účtovníctvo a forenzné audítorstvo ako nástroje v boji proti ekonomickej kriminalite.

Tieto dva pojmy sú pre širokú verejnosť v Slovenskej republike zatiaľ málo známe, aj keď v zahraničí už existujú spoločnosti zaoberajúce sa činnosťou boja proti ekonomickej kriminalite, ako napr. spoločnosť ACFE¹. V súčasnosti už vzniklo niekoľko oddelení v rôznych firmách aj v Slovenskej republike, venujúcich sa boju proti ekonomickej kriminalite ako napríklad PwC², ktorá ponúka vyšetrovacie forenzné služby v Slovenskej republike.

V zahraničí je možné získať certifikát CFE³, vďaka ktorému forenzný účtovník nadobudne praktické zručnosti a vedomosti využiteľné pri výkone svojej funkcie forenzného účtovníka. Pri vyšetrovaní forenzní účtovníci vyberajú, ktoré oblasti, ľudia či funkcie vyžadujú ich najvyššiu pozornosť. Keďže spáchaný zločin býva častokrát skrytý, výkon práce forenzného účtovníka môže byť veľmi časovo náročný a mentálne vyčerpávajúci. Cieľom certifikátu CFE je preto doceliť, aby jeho držiteľia získali pokročilé poznatky z páchania ekonomickej kriminality, mali znalosti v poli podvodov a podvodných schém, analýzy získaných dát, aby mohli viesť svoje vyšetrovanie strategicky, efektívne a správne.

Na rozdiel od Slovenskej republiky, USA sa venuje problematike forenzného účtovníctva vo väčšej miere. Rovnako ako v Slovenskej republike, firmy v USA tiež poskytujú služby forenzného účtovníctva, navyše však umožňujú študentom na svojom území vzdelanie v danej oblasti na známych univerzitách, ako napríklad: Waynesburg University, Franklin University, University of Colorado Denver, Northeastern University,

¹ Association of Certified Fraud Examiners – najväčšia firma bojujúca proti finančným podvodom operujúca po celom svete

² Pricewaterhouse Coopers – je sieťou firiem v 157 krajinách s vyše 223 000 pracovníkmi, ktorí poskytujú audítorské, daňové a poradenské služby.

³ Certified fraud examiner- certifikát udeľovaný asociáciou ACFE po úspešnom vykonaní previerky

Maryville University, California College San Diego, Western New England University, Stevenson University, Texas Wesleyan University, University at Albany (SUNY).

Univerzity poskytujú študentom vzdelanie v oblasti forenzného účtovníctva ako na I. tak, aj na II. Stupni vysokoškolského štúdia. Podľa *U.S. Bureau of Labor Statistics* (*BLS*⁴), sa predpokladá nárast zamestnanosti forenzných účtovníkov a audítorov v USA v rámci rokov 2016 – 2026 o 10%. Táto predpoveď zároveň indikuje rýchlejšie rastúcu profesnú oblasť ako je národný priemer v USA pre všetky profesie, čo je jasným indikátorom vzostupu forenzného účtovníctva v USA.

1.1 Legislatívne vymedzenie forenzného účtovníctva

Pojem forezné účtovníctvo nie je v legislatívnom poriadku Slovenskej republiky presne vymedzený jedným zákonom, ako napríklad zákon o účtovníctve, čo neznamena, že sa teda nedodržiavajú žiadne normy a že platí zásada čo nie je zakázané, je dovolené. Znamená to, že disciplína forenzného účtovníctva má hranice a rozsah pôsobnosti určený viacerými zákonmi.

Zákony vymedzujúce pôsobnosť forenzného účtovníctva:

- Zákon 300/2005 Z. Z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov
- Zákon 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov
- Zákon 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov
- Zákon 420/2004 Z. z. o mediácii v znení neskorších predpisov
- Zákon 44/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov
- Zákon 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch v znení neskorších predpisov; vykonávacím predpisom je Vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR 490 / 2004 Z. z. v znení neskorších predpisov.

1.2 Legislatívne vymedzenie forenzného auditu

Legislatíva Slovenskej republiky upravuje problematiku forenzného auditu primárne zákonom o štatutárnom audite⁵. Samotný rozsah a štruktúra však nie sú upravené ani zákonom ani audítorskými štandardmi.

⁴ BLS je americká federálna agentúra zaoberajúca sa analýzou trhu práce, pracovných podmienok a cenovými zmenami v ekonomike. Jej cieľom je zhromažďovať, šíriť a analyzovať získané informácie na podporu verejného a súkromného rozhodovania. Je nezávislou agentúrou.

⁵ Zákon č. 423/2015 Z.z. – Zákon o štatutárnom audite

Zákony v súčasnosti upravujúce problematiku forenzného auditu sú

- Zákon č. 423/2015 Z.z. – Zákon o štatutárnom audite
- Zákon č. 431/2005 Z.z. - Zákon o účtovníctve.

Zákon č. 423/2015 Z.z. definuje forezný audit ako overovanie individuálnej účtovnej závierky alebo konsolidovanej účtovnej závierky a overovanie individuálnej výročnej správy alebo konsolidovanej výročnej správy, podľa osobitného predpisu alebo na základe rozhodnutia účtovnej jednotky, ktorá nemá povinnosť overovania individuálnej účtovnej závierky alebo konsolidovanej účtovnej závierky a overovania individuálnej výročnej správy alebo konsolidovanej výročnej správy.⁶

Preberané právne záväzné akty EÚ⁷

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES zo 17. mája 2006 o štatutárnom audite ročných účtovných závierok a konsolidovaných účtovných závierok, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS a ktorou sa zrušuje smernica Rady 84/253/EHS (Ú. v. EÚ L 157, 9. 6. 2006) v znení smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/30/ES z 11. marca 2008 (Ú. v. EÚ L 81, 20. 3. 2008), smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ z 26. júna 2013 (Ú. v. EÚ L 182, 29. 6. 2013) a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/56/EÚ zo 16. apríla 2014 (Ú. v. EÚ L 158, 27. 5. 2014).

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ z 26. júna 2013 o ročných účtovných závierkach, konsolidovaných účtovných závierkach a súvisiacich správach určitých druhov podnikov, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES a zrušujú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS (Ú. v. EÚ L 182, 29. 6. 2013) v znení smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/95/EÚ z 22. októbra 2014 (Ú. v. EÚ L 330, 15. 11. 2014) a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/102/EÚ zo 7. novembra 2014 (Ú. v. EÚ L 334, 21. 11. 2014).

1.3 Legislatívne vymedzenie forenzného účtovníctva a forenzného auditu v USA

V prípade legislatívnej úpravy forenzného účtovníctva a forenzného auditu v USA sa musíme najprv pozrieť na ústavu USA, ktorá má v 10. Dodatku stanovené: Právomoci,

⁶ Definícia podľa §2 ods.1 zákona č. 423/2015 Z.z. o štatutárnom audite

⁷ Týkajúcich sa zákona č. 423/2015 Z.z. o štatutárnom audite

ktoré nie sú delegované priamo ústavou, sa ponechávajú na samotné štáty alebo ľudí. To v praxi znamená, že neexistuje jednotná právna úprava spoločne vo všetkých štátoch USA, preto napríklad v Texase, môže byť právna regulácia forenzného účtovníctva a forenzného auditu úplne iná, ako v Kalifornii. Kvôli desiatemu dodatku je teda vláda bezmocná pri profesnej regulácii. Prejavuje sa to napríklad pri podmienkach udeľovania licencií Certified public accountant⁸ (CPA). Z toho taktiež vyplýva, že účtovník s licenciou v jednom štáte nebude automaticky oprávnený na zisk certifikát aj v inom štáte.

V ďalšej kapitole sa budeme venovať cieľom, metódam a metodike práce

⁸ CPA- predstavuje certifikát, ktorý umožňuje účtovníkovi v USA ponúkať svoje služby širokej verejnosti

2. Ciele, metodika a metódy skúmania

Cieľom bakalárskej práce je priblíženie forenzného účtovníctva a forenzného auditu, ako nástrojov odhaľovania ekonomickej kriminality, pričom využívame legislatívne znalosti a predovšetkým zahraničné zdroje, v dôsledku nedostatku zdrojov v domácej literatúre. Využívať však budeme aj domáce, knižné zdroje a štatistiky napr. z Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.

Za hlavný cieľ bakalárskej práce považujeme charakteristiku a priblíženie problematiky forenzného účtovníctva, legislatívnu úpravu forenzného účtovníctva, priblíženie pojmu forezný účtovník, základné a špeciálne schopnosti a zručnosti forenzného účtovníka, využitie forenzného účtovníka v praxi, vymedzenie pojmu podvod, priblíženie si určitých typov podvodu, s ktorými sa stretávame v súvislosti s forezným účtovníctvom a forezným auditom.

Cieľom praktickej časti bude skúmať postupy pri uplatňovaní forenzného účtovníctva a priblížiť najčastejšie sa vyskytujúce podvody, v súvislosti s forezným účtovníctvom a forezným auditom a ich následná analýza.

Na začiatku tvorby práce bolo nutné stanoviť si štruktúru spracovania práce. Prvým krokom bolo získanie zdrojov informácií potrebných k opísaniu problematiky forenzného účtovníctva a forenzného auditu. Získané poznatky sme následne implikovali do bakalárskej práce.

Metódy práce, ktoré budeme využívať sú najmä analýza a analógia získaných podkladov primárne zo zahraničných zdrojov, preklad získaných poznatkov, ich následná analýza a aplikácia najmä v teoretickej časti bakalárskej práce.

Našou zvolenou metodikou bude získanie spoľahlivých zdrojov potrebných k vypracovaniu práce, následná analýza získaných poznatkov ich interpretácia.

Práca je tvorená zo 4 kapitol. Prvé tri kapitoly sú tvorené teoretickou problematikou, zatiaľ čo štvrtá kapitola bude obsahovať praktickú časť.

Prácu budeme vypracovávať s využitím odborných textov a dokumentov. Využívame verejne prístupné oficiálne štatistiky ekonomickej kriminality zo stránky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. Čerpať budeme aj zo zahraničnej literatúry. V praktickej časti sa budeme venovať najmä najčastejšie sa vyskytujúcim druhom ekonomickej kriminality, v súvislosti s forezným účtovníctvom a forezným auditom, škodám, ktoré spôsobujú a vývoj ekonomickej trestnej činnosti za posledné roky, v období

od roku 2015 - 2019. V diskusii si zhrnieme závery riešenej problematiky v bakalárskej práci a uvedieme možné odporúčania.

V nasledujúcej kapitole sa budeme venovať charakteristike forenzného účtovníctva a forenzného auditu.

3. Charakteristika forenzného účtovníctva

„Forenzné účtovníctvo je aplikáciou investigatívnych a analytických metód za účelom riešenia rôznych finančných problematík tak, aby sa naplnili štandardy požadované súdom. Forezný účtovník aplikuje svoje schopnosti z oblasti účtovníctva, auditu, financií, kvantitatívnych metód, určitých oblastí práva, prieskumu a vyšetrovania na to, aby zozbieral, analyzoval a zhodnotil dôkazový materiál, interpretoval a dal na vedomie svoje nálezy.“⁹ Keby sme chceli použiť stručnejšiu a jednoduchšiu definíciu môžeme povedať, že je to použitie účtovníctva pre súdne účely.

Forenzné účtovníctvo sa zameriava na nasledovné oblasti. Vyšetrovanie sprenevery, vrátane zistenia zmiznutých finančných prostriedkov, určenie vinníkov a stanovenie opatrení k prevencii, nájdenie a znovuzískanie sprenevereného majetku, spracovanie poisťných nárokov menom klientov, ktorí utrpeli stratu, resp. preskúmanie poisťných nárokov v mene poisťovne, vyšetrovanie menom vlády alebo príslušných správnych orgánov, prieskum pôvodu, minulosti, finančných aktivít, či obchodných kontaktov vybraných osôb, a to v rámci zmienených vyšetrovaní alebo v súvislosti s novými obchodnými aktivitami.

Prídavné meno forenzné k slovu vyšetrovanie nepridáva žiadny nový ani špecifický význam, jedná sa teda len o významové opakovanie. V prípade spojenia termínov forezný a účtovník, sa teda problémom stáva limitácia vyvolaná slovom účtovník. Slová forezný a účtovník si určitým spôsobom odporujú, keďže účtovník nemá funkciu vyšetrovateľa, ale skôr akoby znalca, teda primárnym cieľom nie je odhaľovanie podvodov a podvodných schém, ako už bolo vysvetlené.

3.1 Charakteristika forenzného účtovníka

Forezný účtovník je osoba vykonávajúca forenzné účtovníctvo. Povolanie forezný účtovník sa vyvinulo z bežných povolaní účtovník, audítor a právnik, no v dôsledku narastajúcej vynaliezavosti kriminálnikov sa forezným účtovníctvom začali zaoberať celé oddelenia aj firmy. Príkladom je spoločnosť Association of Certified Fraud Examiners (ACFE), ktorá vznikla v roku 1988. Organizácia Association of Certified Fraud Examiners zamestnáva profesionálnych vyšetrovateľov účtovných podvodov, pričom sa zaoberá a

⁹ HOPWOOD, William - YOUNG, George - LEINER, Jay Forensic accounting and Fraud examination 2nd Edition, vyd. Temecula, CA (USA): McGraw-Hill Education, ISBN -13: 978-0078136665, 2012, str. 3

poskytuje aj školenia a pomoc firmám vyhľadávajúcim získanie znalostí a vzdelávanie pri snahe zabrániť účtovným podvodom.

Spoločnosť American Institute of Certified Public Accountants (AICPA)¹⁰, sa preto rozhodla od septembra 2010 udeľovať certifikát Certified in Financial Forensic (CFF)¹¹. Zároveň s týmto krokom zadefinovala aj základný balík schopností a vedomostí pre túto profesiu, spolu so špecifikáciou oblastí, v ktorých ich možno uplatniť a aplikovať. Poznáme 2 základné typy schopností forenzných účtovníkov.

Základné schopnosti

Schopnosť všímať si informácie, ktoré nie sú viditeľné na prvý pohľad, patrí medzi základné vlastnosti. Proces kontrolovania účtovníctva a účtovných nezrovnalostí si vyžaduje pozornú a dôslednú prácu, pričom si vyžaduje venovanie pozornosti všetkým, dokonca aj malým nezrovnalostiam, ktoré však môžu v konečnom dôsledku viesť k odhaleniu celej siete podvodov a kriminálnej činnosti, čo zjednodušene znamená, že ich práca si vyžaduje neustálu koncentráciu, zameranie a pozornosť. Forenzní účtovníci trávajú množstvo času sledovaním a interpretáciou čísel. Okrem toho musia svoje vyšetrovanie organizovaným spôsobom dôkladne dokumentovať.

Práca forenzného účtovníka nie je obmedzená len na prácu s číslami a kontrolu dokumentov. Práca forenzného účtovníka zahŕňa prípadné obstarávanie dôkazov alebo výsluchy, kvôli lepšiemu porozumeniu situácie práve riešeného prípadu. Správanie vypočúvaného je pre schopného vypočúvajúceho indikátorom pravosti, ako aj nepravosti jeho tvrdení. Na druhej strane je vypočúvanie funkčným nástrojom, ako upokojiť vypočúvaného, ktorý môže byť vzhľadom na okolnosti pod nadmerným stresom priamo ovplyvňujúcim jeho výpoveď alebo skresľujúcim ním podané informácie a výpoveď. Nemenej dôležitou súčasťou vypočúvacích schopností je schopnosť načúvať a vedieť zachytiť informácie vyplývajúce z kontextu, tzv. „schopnosť čítať medzi riadkami“ a odhaliť informácie, ktoré by bežnému človeku ostali skryté.

Analytické schopnosti sú dôležité nielen pre forenzných účtovníkov. Pri rozbere dokumentov je však dôležité správne vedieť analyzovať prístupné dôkazné materiály a taktiež využívať svoje analytické schopnosti na utvorenie si obrazu o prípadnej

¹⁰ Americký inštitút certifikovaných účtovníkov

¹¹ Certifikát udeľovaný spoločnosťou AICPA, ktorí preukazujú pokročilé znalosti, skúsenosti, a expertízu v oblasti forenzného účtovníctva

kriminálnej činnosti. Táto schopnosť je využiteľná aj pri rozvodových konaniach pri zisťovaní, či sa jeden z účastníkov konania nesnaží ukrývať alebo zatajovať majetok.

Veľmi dôležitou zručnosťou je komunikácia. Interpretácia a zdieľanie získaných poznatkov s kolegami, členmi policajných zložiek alebo priamo so súdnymi orgánmi je dôležitou časťou práce forenzného účtovníka. Niektorí forenzní účtovníci vystupujú ako súdni znalci, čo znamená, že musia vedieť jasne a zrozumiteľne objasniť aj komplexné informácie.

Medzi dôležité schopnosti patrí kreatívne myslenie. Forezný účtovník musí vedieť vyriešiť akýkoľvek problém rýchlo, efektívne a objektívne. Musí taktiež vedieť reagovať na novo objavené dôkazné materiály a zmeny vo výpovediach a včasne a správne vyhodnotiť každú zmenu.

Forezný účtovník sa v praxi stretáva s podvodmi, spreneverami aj korupciou a podobnými nelegálnymi praktikami, preto je kľúčové, aby sa nenechal skorumpovať takýmito praktikami a aby si svoju prácu vykonával zodpovedne, objektívne a v súlade so zákonom a morálnymi hodnotami.

3.2 Oblasť pôsobnosti forenzných účtovníkov

Forezný účtovník môže byť najatý osobou dlžníka, ktorému hrozí bankrot, insolvenca, a reštrukturalizácia alebo na zastupovanie veriteľov, ktorým nebola splatená pohľadávka.

Počítačová forenzná analýza a jej dve hlavné aplikácie pre vyšetrovanie sú úschova a obnova elektronických dát potrebných k riešeniu sporov. Vzhľadom na posun informačných technológií smerom k využívaniu úložísk ukladaných na servery, ktoré sa nenachádzajú v priestoroch firmy, v mnohých prípadoch ani v krajine, v ktorej vykonáva svoju činnosť.

Kalkulácia ekonomických škôd, ktoré sú kľúčovým elementom prípadných súdnych sporov. Forezný účtovník býva často povelávaný ku kalkulácií ušlých ziskov, ušlej obchodnej príležitosti, ako aj napríklad fyzickej strate majetku v dôsledku prírodnej katastrofy či krádeže.

Forezný účtovník môže byť dokonca privolaný v oblasti rodinného práva, pri rozvodových konaniach, a to najmä pre odhalenie skrytých finančných zdrojov a majetkov druhej strany, prípadne ich zámernému vykazovaniu v nesprávnej hodnote, čo má priamy vplyv na výpočet hodnoty alimentov, resp. detskej podpory.

Pri dezinterpretácii finančných výkazov forenzný účtovník testuje finančné výkazy a ich prílohy v rôznych typoch spoločností na to, aby určil, či finančné výkazy pravdivo odrážajú zostatky, výsledky a požadované prílohy. Ak sú zistené odchýlky, forenzný účtovník by ich mal identifikovať v účtovných výkazoch (napríklad nadhodnotenie, podhodnotenie, úplné vynechanie) a taktiež kalkulovať ich konkrétny efekt na finančné výkazy. Forenzný účtovník by mal tiež určiť, ktoré nariadenia, regulácie, postupy a pravidlá boli porušené, byť nápomocný pri určovaní vinníka a odhaľovať jeho podkladové schémy a motivácie pre vedomú dezinterpretáciu.

Pri prevencii a odhaľovaní podvodov. Podvody zahŕňajú veľké množstvo príležitostí pre uplatnenie forenzných účtovníkov a to najmä pri prevencii výskytu podvodov a podvodných schém, a napomáhať vlastníkom v implementácii lepších systémov kontrol a rôznych procedúr v prípade, že sa už podvody objavili. Forenzný účtovník sa môže podieľať aj pri aktívnom vyhodnotení podnikového systému vnútorných kontrol, finančných pravidiel a účtovných postupov ešte pred tým, než by bol podvod vôbec identifikovaný, ale aj pri cielenom vyhľadávaní náznakov podvodu. Ak sa podvod skutočne odhalí, forenzný účtovník môže byť osožný pri vyšetrowaní a určení toho, čo sa stalo, ktoré osoby boli zahrnuté, ako bol podvod vykonaný, ako dlho sa táto činnosť páchala, ale aj rôzne ďalšie aspekty potrebné k vyriešeniu daného problému.

V prípade oceňovania sa jedná o širšie spektrum situácií, kde môžeme uplatniť schopnosti forenzného účtovníka. Príkladom môže byť už spomínané delenie majetku pri rozvodovom konaní alebo napríklad majetkové spory medzi spoločníkmi, resp. akcionármi.

3.3. Postupy forenzného účtovníctva

Prácu forenzného účtovníka môžeme zhrnúť do 4 hlavných krokov, ktoré forenzný účtovník využíva v prípade preskúmvania návrhu

Získavanie základných informácií

Jedným z prvých krokov je stretnutie forenzného účtovníka s klientom, aby získal základné informácie potrebné k nutnému vytvoreniu a porozumeniu reálneho stavu skúmaného prípadu. Forenzný účtovník sa následne snaží získať detailnejšie informácie, vplývajúce na prípad, ktoré ho ovplyvňujú. Následne, by mal forenzný účtovník zozbierať všetky dostupné finančné dokumenty súvisiace s prípadom, na základe ktorých sa môžu objaviť

nejasnosti a nezrovnalosti. Forenzný účtovník ďalej musí zistiť motív potenciálneho páchatel'a a preskúmať či podporuje doteraz zistené skutočnosti.

Získavanie dôkazov na podporu prípadu

Získanie dôkazov je kľúčovou časťou celého vyšetrovania, pretože bez dôkazov nie je možné preukázať, či je subjekt vinný alebo nevinný. Forenzný účtovník na základe svojich schopností a znalostí účtovníctva dôkladne preskúma finančné dokumenty. Následne sa využívajú Computer assisted audit tools and techniques (CAATT), ktoré predstavujú počítačové programy, slúžiace ako nástroje a techniky pre účtovníkov a audítorov, pre odhaľovanie ekonomickej kriminality. Fáza zaobstarávania dôkazov ďalej zahŕňa aj výsluch zamestnancov.

Príprava záverečnej správy

V prípade, keď forenzný účtovník získal všetky potrebné dôkazy, je povinný zostaviť správu, ktorá musí obsahovať vinu alebo nevinu skúmaného subjektu, či išlo o podvod alebo iné previnenie, kto bol zodpovedný za vzniknutú škodu, celkovú stratu, spôsob spáchania podvodu.

Vypovedanie pred súdom

Forenzný účtovník môže byť povolaný ako súdny znalec, aby vypovedal pred súdom, čo dodá záverečnej správe dodatočnú kredibilitu, pričom dokáže lepšie opísať zistené skutočnosti.

3.4 Charakteristika forezného auditu

Aj keď pojem forenzný audit patrí v súčasnosti na Slovensku k pojmu, ktorý sa objavil pomerne nedávno, už stihol nájsť svoje miesto v mnohých firmách zriaďujúcich celé oddelenia na jeho realizáciu pre boj s kriminalitou. Ako príklad môžeme spomenúť firmu PwC alebo Grant Thornton Audit s.r.o.

Forenzný audit je osobitný typ hĺbkového auditu, ktorého cieľom je objektívne posúdiť a rozanalyzovať zistené skutočnosti, primárne z dôvodov podozrenia z vykonávania trestnej činnosti, popísania priebehu vykonávanej trestnej činnosti alebo popisovania a prípravy dokumentov, ktoré by mali byť podnetom pre začatie trestného

konania príslušnými orgánmi činnými v trestnom konaní ako aj v prípadoch, v ktorých forenzný audit slúži ako dôkaz o vyvrátení uskutočňovanej trestnej činnosti.

Forenzný audit poskytuje široké spektrum vyšetrovateľských činností. Forenzný audit býva vykonávaný v prípade podozrenia zo spáchania trestnej činnosti ako napríklad podvod či sprenevera. Audítor môže v určitom súdnom konaní vystupovať ako súdny znalec. Forenzný audit sa teda využíva a uprednostňuje v prípadoch, kde by riešenie finančných a obchodných záležitostí mohlo viesť k potvrdeniu alebo odvráteniu podozrenia z rôznej podvodnej činnosti súdnemu sporu. Forenzní audítori však vystupujú aj v sporoch, ktoré nemusia nutne zahŕňať podvody ako napríklad rozvody, konkurzné konania a podobne.

Cieľom forezného auditu je zabránenie vzniku škôd, prípadne minimalizovanie vzniknutých škôd a ich následnej prevencii. Podniky zaoberajúce sa ponukou služieb forezného audítorstva podnikom, ktoré sú podozrivé zo spáchania podvodu, poskytujú podporu takýmto firmám aj formou školenia alebo priamej analýzy podozrivých javov, zaistením dôkazov a zamedzením trestnej činnosti, ako aj odvrátenie hrozby poškodenia dobrej reputácie spoločnosti a jej hodnovernosti.

Firmy sa taktiež venujú podpore klientov, či už hovoríme o sporoch pri odcudzení majetku, pričom sa vďaka detailnej účtovnej analýze zistí poloha klientovho majetku, aby klient následne mohol podniknúť kroky k jeho znovuzískaniu.

Silnými stránkami forezného auditu sú ochrana podniku proti kriminálnej činnosti periodicky sa opakujúceho charakteru alebo o jednorázové zločiny ohrozujúce stabilitu podniku, jeho funkčnosť a kredibilitu, preventívna ochrana pred nežiaducou činnosťou, posilňovanie kontrolných mechanizmov podniku a poskytovanie pevného základu informácií pomáhajúcich pri riešení sporov.

3.5 Ciele forezného auditu

Cieľmi forezného auditu sú:

- Potvrdiť alebo vyvrátiť podozrenie z trestnej činnosti. Keďže forenzný audit sa využíva v prípadoch, kde sa vyskytuje podozrenie z trestnej činnosti, to však neznamená, že sa nutne musí jednáť o podvod. V niektorých prípadoch sa podozrenie môže ukázať ako neopodstatnené. Prvotným cieľom forezného auditu je teda zistiť, či sa vo vyšetrovanom prípade jednalo o kriminálnu činnosť alebo sa potvrdenie vyvrátilo. Náležitostami forezného auditu sú:

- Zdokumentovanie postupu a priebehu vyšetrovania. Dôležitou časťou vyšetrovania forenzného auditu je zaznamenávanie a dokumentácia priebehu vyšetrovania daného subjektu pre ľahšiu orientáciu v prípade a pre ďalší postup.
- Kontrola a analýza vzťahov a dokumentov v prípade začatia trestného konania. Do tejto kategórie patrí samotné vyšetrovanie prípadu a hľadanie nezrovnalostí v skúmaných podkladoch a hľadanie dôkazov o nelegálnej činnosti.
- Stanovenie výšky alebo rozsahu výšky straty v prípade zistenia podvodu alebo inej trestnej činnosti. V prípade vzniku škody je úlohou audítora vyčíslit' škodu, prípadne aspoň určiť jej rozsah.
- Minimalizovanie strát včasným zásahom. Dôležité je včasné zakročenie, aby sa predišlo zbytočným stratám.
- Zhromažďovanie dôkazov použiteľných na súde, v prípade súdneho konania. Systematické zorad'ovanie a uchovávanie dôkazov, ktoré neskôr môžu byť použité v súdnom konaní.
- Preventívna činnosť v snahe zabrániť ďalšej kriminálnej činnosti v budúcnosti. Jedná sa o programy a školenia pomáhajúce vedeniu aj zamestnancom z hľadiska zvýšenia povedomia a zníženia výskytu spáchaných podvodov a sprenevier. Poskytuje východiskové kroky a postupy v prípade zistenia kriminálnej činnosti zamestnancami.

3.6. Postupy forenzného auditu

Pojem forenzný audit zahŕňa široké pole pôsobnosti, ktoré nie je presne vymedzené. Môžeme tvrdiť, že pod pojmom forenzný audit si predstavujeme výkony vyšetrovacej činnosti a pôsobnosti, ktorú audítor v praxi využíva a označujeme ju pod spoločným pojmom forezné vyšetrovanie, ktorého cieľom je zistiť, či ku kriminálnej činnosti došlo, kto ju spáchal, akým spôsobom bola spáchaná, kto je do činnosti zapojený, aké vysoké sú straty v dôsledku spáchania nelegálnej aktivity a následne poskytnúť výstup daných zistení v podobe dokumentácie objednávateľovi forenzného vyšetrovania. V osobitých prípadoch môže byť audítor predvolaný v súdnom konaní, aby plnil úlohu súdneho znalca, experta. Tento proces má svoje fázy, pod názvom audítorské postupy, ktoré bližšie priblížime.

3.6.1 Postupy forenzného auditu pred uzatvorením zmluvy s objednávateľom

Audit predstavuje pre audítora istú mieru rizika, preto audítor neodkladne posudzuje vždy pred začatím práce, resp. prijatím zákazky mieru daného rizika v prípade, pri ktorom zvažuje o jeho prijatí alebo odmietnutí. Aby sa mohol rozhodnúť, či zákazku príjme alebo nie, aby následne mohol vypracovať plán auditu v prípade prijatia zákazky. Pri zákazke, v ktorej je forenzný audit vykonávaný po prvýkrát, získava audítor informácie a dôkazy o tom, či začiatočná súvaha neobsahuje dôležité chybné údaje a že používané účtovné postupy sú konzistentné v porovnaní s predchádzajúcim obdobím alebo či sa zmeny správne zaúčtovali, vykázali a zdôvodnili.

Správnosť získaných dôkazov závisí od toho:

- aké účtovné postupy využíva daná účtovná jednotka
- či sa uskutočnil audit finančných výkazov za predchádzajúce účtovné obdobie
- aké je riziko auditu
- aká je významnosť začiatočnej súvahy vo vzťahu k finančným výkazom za bežné účtovné obdobie

Ak správa audítora vo vzťahu k finančným výkazom za predchádzajúce účtovné obdobie nebola s nepodmieneným stanoviskom a bola vydaná tzv. modifikovaná správa audítora, musí forenzný audítor pri forenznom audite venovať náležitú pozornosť skutočnostiam, ktoré viedli k modifikácii správy audítora.

Pri opätovnej kontrole tej istej účtovnej jednotky v prípade, ak predložil audítor zmluvu s danou účtovnou jednotkou, môže audítor využiť poznatky a informácie z predošlej vykonávanej kontroly, pričom ich navyše musí doplniť o novo získané informácie zistené pri novej kontrole.

Pre posúdenie audítora rozhodujúceho o rizikovosti ponúkanej zákazky sú dôležité nasledujúce faktory: zodpovednosť manažmentu za finančné výkazy, cieľ auditu finančných výkazov, rozsah auditu s odvolaním sa na platnú legislatívu. Neobmedzený prístup k akýmkoľvek údajom potrebným k vykonaniu kontroly, formu správ alebo inej prezentácie výsledkov zákazky. V prípade zvýšeného rizika zákazky je dôležité vytvoriť schopný pracovný tím, ktorého členovia majú potrebné schopnosti a znalosti s danou problematikou. Snaha o získanie odborníkov, ktorých odborná spôsobilosť a ich osobité schopnosti nie sú pre audítora bežné. Jedná sa najmä o expertov z rôznych odvetví. Odmietnutie nereálnych termínov na odovzdanie správy audítora. Zvýšené zapojenie

riadiacich pracovníkov klienta audítorskej firmy do procesného auditu. Zníženie miery v akej sa audítor spolieha na vnútorný kontrolný systém.

3.6.2. *Postupy forenzného auditu súvisiace s komplexným poznaním klienta*

Ako z názvu vyplýva práca audítora si vyžaduje komplexnú znalosť klienta, preto je dôležité, aby sa dôkladne oboznámil so štruktúrou skúmaného subjektu, ako napr. štruktúru riadenia, vlastnícku štruktúru, aby bolo vykonávanie auditu v súlade so štandardmi ISA. Ďalšou nutnosťou je pre audítora zistenie spôsobu financovania subjektu a typy informácií, transakcií, ktoré subjekt realizuje alebo plánuje v neskoršom období zrealizovať. Audítor musí ovládať pravidlá účtovania v danom subjekte, ktoré môžu viesť k vzniku chýb a omylov v účtovnej závierke. Audítor musí byť oboznámený aj s meraním a preverením finančnej výkonnosti účtovnej jednotky¹².

Forenzný audítor plánuje forenzný audit a následne vyjadruje svoje stanovisko o zhodnotení rizík, dôležitých chýb vo finančných výkazoch a reaguje na riziká, ktoré sa vyskytnú počas vykonávania auditu napríklad:

- Určí kritériá dôležitosti a vyhodnotí, či posúdenie dôležitosti sa v priebehu auditu nemení.
- Zvažuje vhodnosť účtovných postupov a ich správnu transformáciu do finančných výkazov, pozorne skúma špecifické oblasti, ako napríklad transakcie účtovnej jednotky, analyzuje trendy využívané pri výkone analytických postupov, vykonáva a navrhuje audítorské postupy na zníženie rizika auditu na nízku a prijateľnú úroveň, vyhodnocuje vhodnosť a dostatočnosť získaných audítorských dôkazov.
- Audítor využíva svoje schopnosti a skúsenosti na určenie a vymedzenie potrebného rozsahu porozumenia účtovnej jednotke a jej prostredia, vrátane jej systému internej kontroly. Audítor tiež zvažuje či sú jeho poznatky dostatočné na posúdenie rizík významných skutočností vyskytujúcich sa vo finančných výkazoch.
- Vedenie každej auditovanej spoločnosti predstavuje jeden z najdôležitejších zdrojov informácií audítora. Poskytuje mu poznatky a informácie o: Problémoch, ktorými sa zaoberá vrcholové vedenie, ¹³očakávaných významných udalostiach, ktoré môžu ovplyvniť finančné výkazy¹⁴.

¹² ISA 315- Medzinárodný audítorsky štandard- Identifikácia a posúdenie rizika významných nesprávností poznaním účtovnej jednotky a jej prostredia

¹³ Inovácie, konkurenti, vzťahy medzi odberateľmi a dodávateľmi, obchodné stratégie, fúzie, akvizície...

¹⁴ Použitie neobvyklých finančných výkazov alebo uvažovný predaj časti podniku...

- Podceňovanie komplexného poznania klienta je u forenzných audítoroch bežné, najmä v prípadoch, v ktorých už audítor vykonával audit v danej účtovnej jednotke. Dôležité je preto vziať na zreteľ, že každá spoločnosť je dynamický systém, ktorý reaguje na podnety z okolia a prispôsobuje sa podnetom z okolia. Audítor preto musí byť pripravený reagovať na zmeny v okolí a identifikovať formy prispôsobovania sa systému.
- V našich podmienkach rieši otázky spojené s poznaním klienta upravuje auditorský štandard ISA 315. Aby sa audítor oboznámil s účtovnou jednotkou a jej prostredím musí vykonať tieto postupy: Získavať informácie od manažmentu a iných osôb v účtovnej jednotke, analytické postupy, pozorovanie a preskúvanie.
- Forezný audítor okrem zodpovedných osôb manažmentu a vrcholových pozícií môže získavať informácie aj od osôb poverených spravovaním spoločnosti, pracovníkov interného auditu, od zamestnancov, ktorí sú iniciatívni alebo spracúvajú zložité alebo neobvyklé transakcie, od interného právneho poradcu, od pracovníkov marketingu alebo predaja.
- Analytické postupy sú audítorovi nápomocné pri identifikácii neobvyklých, podozrivých transakcií, ktoré môžu mať potenciálne vplyv na finančné výkazy a na samotný audit. Pozorovanie a preskúvanie dopĺňa predchádzajúce spôsoby získavania informácií audítorom. Medzi takéto postupy zaraďujeme: Pozorovanie aktivít a prevádzky účtovnej jednotky, preskúvanie dokumentov, záznamov o manuálnej, o internej kontrole, čítanie správ vypracovaných vedením, riadiacimi orgánmi účtovnej jednotky, obhliadka priestorov a výrobných zariadení účtovnej jednotky, sledovanie transakcií cez informačný systém relevantný pre finančné vykazovanie, poznanie účtovnej jednotky a jej prostredia audítorom pozostáva z poznania nasledujúcich skutočností: odvetvové, regulačné a iné externé faktory vrátane platného rámca pre finančné vykazovanie¹⁵, charakter účtovnej jednotky vrátane výberu a uplatňovania účtovných pravidiel účtovnou jednotkou¹⁶, ciele stratégie a súvisiace riziká podnikania, ktoré môžu viesť k významným

¹⁵ Zahŕňajú špecifické podmienky odvetvia ako napr. konkurenčné prostredie, technologický rozvoj, politické prostredie, ekonomické podmienky

¹⁶ Predstavuje prevádzku účtovnej jednotky, vlastníctvo, spravovanie, druhy investícií

nesprávnostiam vo finančných výkazoch¹⁷, meranie a preverovanie finančnej výkonnosti účtovnej jednotky, interná kontrola¹⁸

3.6.3 Postupy forenzného audítorstva súvisiace s plánovaním auditu

Tabuľka 1 Fázy a kroky postupu forenzného auditu

	Kroky postupu			
Začiatočná fáza	Menovanie audítora	Prijatie zákazky	Začatie plánovania auditu	Začiatočné preskúmanie vnútorného rizika
Priebežná fáza	Začiatočné preskúmanie účtovného systému		Potvrdenie fungovania kontroly	Testy vecnej správnosti
Konečná fáza	Vyhodnotenie dôkazov získaných pri testovaní	Vyhodnotenie pravdivosti a vernosti zobrazenia finančných výkazov	Podpísanie správy audítora	Oznámenie problémov zistených v priebehu auditu vedeniu spoločnosti

Zdroj vlastné spracovanie:

Plánovanie forenzného auditu začína po vymenovaní audítora, ktorý zostaví plán auditu, ktorý predstavuje jeho hlavnú stratégiu tak, aby bol audit vykonaný v súlade s ISA.¹⁹ Plánovanie auditu má tri hlavné fázy:

- začiatočná fáza auditu
- priebežná fáza
- konečná fáza

Ideálne by mal audítor začať plánovanie čo možno najskôr po svojom menovaní. Prevažná časť procesu získavania informácií sa zvyčajne uskutočňuje počas jednej alebo viacerých priebežných návštev audítora. Ich počet, dĺžka a periodickosť sa môžu odlišovať v závislosti, či už od veľkosti kontrolovanej spoločnosti alebo druhu vykonávanej zákazky,

¹⁷ Definovanie cieľov, ktoré predstavujú celkovú stratégiu

¹⁸ Auditor sa má oboznámiť s kontrolou relevantnou pre audit, pre poznanie druhov potenciálnych nezrovnalostí

¹⁹ ISA 300 - Medzinárodný auditorský štandard - Plánovanie auditu finančných výkazov

služby. Pri osobitých prípadoch môže byť dokonca audítor prítomný v účtovnej jednotke nepretržite.

Prvou úlohou plánovania je určiť postup, akým bude audítor vykonávať audit účtovnej jednotky. Ďalšou úlohou je pomôcť pracovníkom audítorského tímu pridelovať povinnosti a prácu svojim podriadeným. Následne, môžu byť identifikované aspekty auditu s vysokou mierou rizika a môže im byť pridelená dodatočná časová lehota, prípadne skúsenejší, spôsobilejší pracovníci. Nakoniec môže byť práca naplánovaná tak, aby sa vykonala v rámci čo najnižších nákladov, v čo v najkratšom časovom úseku s vysokou efektivitou.

Cieľom rizikovo orientovaného auditu je snaha o poskytnutie kvalitného výstupu, čo najvyššej možnej kvality v podobe správy forenzného auditu, za čo možno najnižšie náklady, čo na rozdiel od tradičného systémového auditu, kde miera získaného ubezpečenia nie je nevyhnutne závislá od času stráveného kontrolou účtovnej jednotky. Princíp rizikovo orientovaného auditu teda znamená, zvýšenú koncentráciu na oblasti s vysokou pravdepodobnosťou výskytu chybnosti informácii.

Preto je dôležité, aby pracovníci audítorského tímu využili svoje schopnosti a skúsenosti z overovanej účtovnej jednotky, aby zdôraznili tie aspekty auditu, ktoré si budú vyžadovať najvyššiu pozornosť, čo teda znamená, že po vytvorení plánu budú členovia audítorského tímu vedieť, ktorým častiam sa venovať, čo v konečnom dôsledku zníži celkový čas vykonávanej kontroly.

Načasovanie auditu je dôležitou časťou plánovania, keďže je nutné stanoviť dátum, ku ktorému sa predpokladá ukončenie auditu. Obvykle sa forezný audítor dohodne s vedením spoločnosti o dátume ukončenia auditu a následne sa dohodne termín začatia prác na audite a ďalších detailoch súvisiacich s auditom, napríklad počet pracovníkov a podobne. O dátumoch najrôznejších audítorských návštev musí byť preto rozhodnuté v začiatkových fázach auditu a musia byť s účtovnou jednotkou odsúhlasené.

Časový rozvrh je v začiatkovej plánovanej fáze auditu, kde sa zvyčajne odhaduje počet hodín potrebných na vykonanie forenzného auditu. Odhad hodín závisí od rozhodnutia audítora vykonávajúceho kontrolu, pričom je povinný si zaznamenávať počet hodín strávených kontrolou výkazov účtovnej jednotky. V momente dokončenia časového rozvrhu je audítor schopný odhadnúť konečnú odmenu. Hlavnou prednosťou takéhoto odhadu je to, že zákazník musí byť uzrozumený a oboznámený s nákladmi auditu. Nevýhodou zostavenia časového rozvrhu však ostáva fakt, že pri vymedzenom časovom

rámci v prípade nestíhania môže viesť snaha o naplnenie časového rámca na úroveň kvality poskytovanej služby.

Plánovanie auditu je nepretržitým stavom a činnosťou auditu. Plánovanie auditu začína po menovaní audítora, pričom predstavuje pre audit jeho základnú stratégiu. Plánovanie auditu pomáha zabezpečiť identifikáciu dôležitých oblastí výkonu auditu, aby sa im venovala príslušná pozornosť, aby sa riešili včasne a dalo sa vybraným oblastiam venovať dostatočne precízne, efektívne a dôkladne. Jednou z výhod plánovania je, že slúži ako pomôcka pri rozdeľovaní úloh medzi členov audítorského tímu a pri následnej kontrole nimi vykonávanej činnosti. Rozsah a charakter plánovacích aktivít sa mení podľa veľkosti a zložitosti účtovnej jednotky, podľa predchádzajúcich skúseností audítora.

Audítor má na začiatku vykonávanej zákazky vykonať tieto činnosti:

- Vykonať postupy týkajúce sa pokračovania vzťahu s klientom a pokračovania v zadanej zákazke na audit.
- Zhodnotiť dodržiavanie etických požiadaviek, vrátane nezávislosti.
- Preukázať poznanie podmienok zákazky.

Vykonanie týchto činností napomáha audítorovi pri zachovávaní nezávislosti pri výkone zákazky, aby sa nevyskytli problémy s integritou manažmentu ovplyvňujúce ochotu audítora pokračovať v zákazke, aby sa nevyskytli nedorozumenia s klientom vo veci podmienok zákazky. Vytvorenie celkovej stratégie auditu zahŕňa : určenie základných charakteristík zákazky na audit definujúci jej rozsah, napr. použitý rámec pre finančné vykazovanie, zistenie cieľov finančného vykazovania pre účely plánovania časového rámca auditu a charakteru požadovanej komunikácie, zvažovanie dôležitých faktorov určujúcich zameranie úsilia audítorského tímu, predbežnej identifikácie oblastí s vyšším rizikom významnej nesprávnosti. Proces vývoja stratégie forenzného auditu pomáha zistiť foreznému audítorovi detaily ohľadne zákazky, ako napríklad výber členov pre rizikové oblasti, časové rozvrhnutie, charakter zákazky a pod.

Celková stratégia auditu stanovuje: zdroje potrebné pre špecifické oblasti auditu, ako voľba členov audítorského tímu pridelených pre rizikové oblasti a voľba expertov podieľajúcich sa na spolupráci s audítorským tímom, množstvo zdrojov nutných na pridelenie ku konkrétnym oblastiam auditu. Forezný audítor určí počet hodín pripadajúcich na rizikové oblasti, počet členov pridelených na sledovanie inventúry a podobne, kedy sa použijú zvolené zdroje, či už k určitému dátumu alebo v štádiu

priebežného auditu, forenzný audítor určí ako sa nakladá so zdrojmi a ako sa vykonáva kontrola vybraných zdrojov, kedy sa predpokladá uskutočnenie porád,

Forenzný audítor by mal vypracovať plán auditu aby znížil riziko auditu na minimum alebo aspoň na únosnú mieru. Plán auditu je podrobnejší ako stratégia auditu a zahŕňa časové rozvrhnutie, charakter zákazky, rozsah audítorských postupov, ktoré majú vykonať príslušní členovia audítorského tímu, aby získali dostatočné a vhodné audítorské dôkazy.

Plán auditu zahŕňa audítorské postupy, ktoré je nutné vykonať na zákazke, aby sa splnili požiadavky medzinárodných audítorských štandardov ISA. Plán pre ďalšie audítorské postupy odráža rozhodnutie audítora, či sa bude kontrolovať prevádzková efektívnosť kontrol. Forenzný audítor tiež určí charakter a rozsah plánovaných postupov. Opis charakteru zákazky, jej časového rozvrhnutia a rozsahu plánovaných postupov hodnotenia rizík podľa štandardu ISA 315.

Dokumentácia audítora ohľadne stratégie auditu zaznamenáva rozhodnutia audítora. V dokumentácii je audítor povinný zapísať celkovú stratégiu auditu, plán auditu, významné zmeny, ktoré audítor počas zákazky urobil v celkovej stratégii alebo pláne auditu a uverejniť dôvody, prečo tieto zmeny vykonal. Forma ako aj rozsah dokumentácie závisí od faktov ako veľkosť, komplexnosť a zložitosť účtovnej jednotky.

Program auditu je ďalšou časťou, ktorú by mal forenzný audítor vypracovať a zdokumentovať. Obsahuje časový harmonogram, rozsah plánovaných postupov, charakteristiku. Program slúži členom tímu forezného audítora ako súbor inštrukcií a ako prostriedok na kontrolu a dokumentáciu audítorských postupov vykonaných pri audite. V programe môžu byť obsiahnuté aj ciele auditu, časový rozvrh obsahujúci naplánované hodiny pre osobité oblasti a postupy auditu.

Pri príprave programu musí forenzný audítor zvážiť osobité vlastnosti zákazky a zhodnotiť kontrolné riziko na jeho prípadné zníženie na požadovanú úroveň, schopnosti audítorského tímu, koordináciu súčinnosti so skúmanou účtovnou jednotkou a tiež využívanie expertov.

Forenzný audítor je taktiež povinný stanoviť celkovú stratégiu auditu určujúcu časový harmonogram, rozvrhnutie, rozsah a riadenie auditu. Táto stratégia slúži ako základ na vypracovanie plánu auditu. Pri jej zostavení je povinnosťou forezného audítora zistiť charakter, rozsah zdrojov potrebných na vykonanie zákazky, musí zvážiť časové rozvrhnutie, musí zvážiť faktory, ktoré sú významné pre riadenie činnosti tímu pracujúceho a podieľajúceho sa na zákazke, forenzný audítor zohľadňuje predbežné

výsledky činností na audite, pričom musí identifikovať charakteristiky zákazky určujúce rozsah celkovej stratégie, musí zistiť ciele vykazovania zákazky, aby bol schopný plánovať časový harmonogram a charakter potrebnej komunikácie.

3.6.4 Auditorske postupy s vlastným ukončením auditu

V tejto časti forenzný audítor využíva analytické postupy, v snahe získať pravdivé a relevantné dôkazy, vyhodnocuje finančné informácie analýzou prijateľnosti vzťahov medzi finančnými a nefinančnými údajmi a forenzný audítor sa snaží analyzovať vzťahy a nezrovnalosti. Pre označenie techník určených na meranie správnosti finančných údajov sa používajú analytické postupy, ktoré sú dôležitým nástrojom auditu. Analytické postupy pozostávajú z hodnotenia finančných informácií získavaných analýzou vzťahov medzi účtovnými a neúčtovnými údajmi.

Medzi analytické postupy patria komplexné metódy aj jednoduché porovnávanie. Využívajú sa z dôvodov, aby pomohli audátorovi naplánovať charakter auditu, časový rozsah ako aj rozsah auditorských postupov. Využívajú sa aj na celkové overenie účtovných informácií pri záverečnom preskúmaní výsledku auditu finančných výkazov. Analytické postupy musia byť audátorom posúdené a použité pri všetkých auditoch finančných výkazov a opäť musia byť vykonávané podľa auditorských štandardov.

3.6.5. Analytické postupy pri plánovaní forenzného auditu

Analytické postupy slúžia audátorovi ako pomôcka pri plánovaní charakteru auditu, jeho rozsahu, časového rozsahu a rozsahu auditorských postupov používaných na overenie zostatkov účtov a druhov transakcií. Ich cieľom je zistiť neobvyklé a špecifické transakcie, vzťahy, trendy, sumy a skutočnosti, podľa ktorých sa následne plánuje audit.

3.6.6. Analytické postupy ako testy vecnej správnosti

Jedná sa o analytické postupy vykonávané s cieľom odhaľovať nesprávnosti významného charakteru na úrovni tvrdení, zahŕňajúcich testovanie druhov transakcií účtovných zostatkov a informácií. Audítor môže pri testoch vecnej správnosti použiť namiesto detailného overovania položiek vecné analytické postupy alebo ich komunikáciu. Voľba je na strane audítora a na jeho rozhodovaní ktoré postupy využije aby dosiahol pozitívny výsledok.

Výber vecných analytických postupov alebo detailného testovania závisí od charakteru údajov, spoľahlivosti a dostupnosti údajov, zhodnotenia významnosti vzniknutých odchýliek v porovnaní s ich predpokladom. Výber postupov závisí aj od presnosti použitých údajov.

3.6.7. Analytické postupy využívané na celkové overenie účtovných informácií pri záverečnom preskúmaní stavu výsledku auditu

Analytické postupy v tejto časti auditu umožňujú audítorovi a jeho tímu prezentovať, preskúmať a posúdiť závery auditu finančných výkazov. Zvyčajne sa vyžaduje kontrola finančných výkazov, posúdenie logiky odôvodnení vyskytnutých odchýliek alebo nečakaných vzťahov v porovnaní s vlastnými zisteniami. Potreba využitia analytických postupov je daná faktom, že analytické postupy poskytujú viac opatrnosti a ostražitosti pri prístupe k auditu.

Užitočnými nástrojmi sú analýza pomerových ukazovateľov a porovnanie údajov. Všetky techniky sa môžu využívať v priebehu testovania vecnej správnosti. Štatistická regresia a globálne overenie sa zaraďujú medzi najspoľahlivejšie nástroje odhaľovania pravdepodobných chýb.

Štatistická regresia poskytuje vysokú mieru uistenia o správnosti meraných a získavaných informácií vďaka zabudovaným faktorom, ktoré sú nezávislé od zistených informácií z bežného roka. Forenzný audítor sa však nesmie obmedzovať iba na používanie techník analytických postupov, pretože ak sa žiadne chyby nenájdu, to ešte neznamená, že chyby neexistujú. Využívané postupy pri vlastnom výkone auditu sa nachádzajú v medzinárodnom audítorskom štandarde ISA 500²⁰. Hlavným cieľom daného audítorského štandardu je ukázať návod pre audítora, čo tvorí dôkazy pri audite finančných výkazov a aké metódy použije audítor na ich získanie.

Spoľahlivosť audítorských dôkazov je vyššia pokiaľ pochádzajú z nezávislých zdrojov, neprepojených s účtovnou jednotkou. Pokiaľ má účtovná jednotka efektívny a najmä spoľahlivý systém ich získavania, môžu byť získané dôkazy spoľahlivé. Ak sú dôkazy získané priamo audítorom tiež sa očakáva ich vysoká spoľahlivosť. Ak sú poskytnuté vo forme pôvodného dokumentu. Platí tu samozrejme pravidlo čím viac dôkazov tým lepšie a čím vyššia rôznorodosť zdrojov dôkazov tým lepšie.

²⁰ Dôkazy na základe auditu

3.6.8. Postupy forenzného auditu pri získavaní audítorských dôkazov

Audítorské postupy slúžia audítorovi ako zdroj získavania audítorských dôkazov, ktoré audítorovi pomôžu pri prezentovaní správy audítora. Audítor využíva najmä nasledovné postupy:

Pozorovanie, preskúmanie dlhodobého majetku, získavanie informácií, preskúmanie záznamov alebo dokumentov, potvrdenie, prepočet, analytické postupy.

3.6.9. Audítorské postupy súvisiace s ukončením auditu a odovzdaním správy audítora

Konečná fáza auditu je sumarizácia záverov s cieľom dokumentácie vykonanej audítorskej práce a zhodnotenie záverov z nej vyplývajúcich. V závere pri zhodnotení či sú všetky súvislosti zostavené v súlade s príslušným rámcom finančného vykazovania a sú v súlade s legislatívou Slovenskej republiky musí audítor rozhodnúť, či sú prípadné vzniknuté nesprávnosti významného charakteru. Úlohou audítora je určiť, či podľa ním získaných údajov je úroveň rizík primeraná a či sa získali dostatočné a vhodné dôkazy na zníženie rizík na prijateľnú úroveň.

Posledný krok v procese je vyhodnotenie a zaznamenanie všetkých významných zistení alebo záležitostí do dokumentu o ukončení zákazky. Dokument zvyčajne obsahuje informácie nutné pre pochopenie významných zistení alebo záležitostí. Podľa potreby, tiež obsahuje odkazy na ďalšiu podpornú audítorskú dokumentáciu. V dokumente by mali byť obsiahnuté aj informácie a dôkazy odporujúce stanovisku audítora. Výslednými dokumentmi, ktoré audítor predkladá účtovnej jednotke sú správa audítora obsahujúca jeho stanovisko a list vedeniu účtovnej jednotky.

Posledným krokom procesu býva vyhodnotenie záverov na základe predložených dôkazov a vypracovanej správy audítora. Pri vysokej komplikovanosti správy môže forenzný audítor do správy doplniť dodatočné vysvetlenie, pre ľahšiu interpretáciu.

3.7. CAATT²¹

Forenzní účtovníci a forenzní audítori využívajú pri odhaľovaní ekonomickej kriminality aj CAATT, ktoré predstavujú rôzne druhy a typy softvérov, využívajúcich umelú inteligenciu. Ich cieľom je preskúmať všetky digitálne dáta skúmanej účtovnej

²¹ Computer assisted audit tools and techniques- nástroje a techniky slúžiace forezným účtovníkom a audítorom pri odhaľovaní ekonomickej kriminality

jednotky. Vo svojej najjednoduchšej forme môžu mať softvérovú podobu napríklad excelu, wordu, pričom v zložitejších formách môžu mať formu štatistickej analýzy. Ich výhodou je samozrejme rýchlosť preskúmavania údajov. Pri ich používaní je však nutná prítomnosť forenzného účtovníka alebo audítora, keďže je nutné zadávať do CAATT ako aj do iných programov vstupné informácie a následne ich vedieť interpretovať. V nasledujúcej kapitole sa budeme venovať najčastejšie sa vyskytujúcim druhom ekonomickej kriminality na Slovensku.

3.8 Najčastejšie sa vyskytujúce formy ekonomickej kriminality v súvislosti s forezným účtovníctvom

Podvodom rozumieme skutok, ktorým na škodu cudzieho majetku seba alebo iného obohatí tým, že uvedie niekoho do omylu alebo využije niečí omyl a spôsobí tak cudziemu škodu (§221 ods. 1 zákona 300/2005 Z.z.-Trestný zákon) avšak jednotlivé druhy podvodov obsahujú špecifickejšie vymedzenie danej problematiky. Páchateľom podvodu môže byť úradník, člen štatutárneho orgánu, zamestnanec, vlastník alebo verejne činné osoby, ktoré sa podieľali na nákupe služieb, tovaru alebo majetku pre poškodenú organizáciu. Podvody poškodzujú hodnovernosť podniku, reputáciu, obchodovanie s dodávateľmi aj odberateľmi, čo v konečnom dôsledku ničí štruktúru, reputáciu firmy a môže spôsobiť jej samotný zánik.

Pri podozrení z podvodnej činnosti je nutné bezodkladne situáciu prešetriť, zaistiť dôkazy a po objasnení situácie vyhodnotiť a zaistiť výsledky vyšetrovania, ktoré je nutné aplikovať do praxe. Samozrejme platí skutočnosť, že najlepším nástrojom pri konaní voči podvodom je samotná prevencia podvodov. V prípade neexistujúcich nástrojov, slúžiacich preventívnemu zamedzeniu výskytu podobného podvodu v budúcnosti, sa odporúča zaviesť opatrenia zamedzujúce opakovanému výskytu podobnej podvodnej činnosti.

Najčastejšie sa vyskytujúce príklady podvodov spáchaných či už fyzickou osobou alebo právnickou osobou sú skrátenie dane, sprenevera majetku, vynaloženie nákladov na neoprávnené účely, získanie majetku podvodným spôsobom alebo taktiež podvodné vykazovanie hospodárskych výsledkov a mnohé iné, ktorých je nespočetné množstvo a s vysokou pravdepodobnosťou pribudnú aj ďalšie, keďže kriminálnici sú vždy o krok vpred.

Podvod ako termín uvedený z ACFE²² takzvaný „occupational fraud“, ktorý môžeme voľne preložiť ako podvod spáchaný zamestnancom. Je jedným z najčastejšie sa vyskytujúcich druhov ekonomickej kriminality, s ktorým sa stretávame v súvislosti s forenzným účtovníctvom a forezným auditom nielen v Slovenskej republike ale aj vo svete.

Spreneveru aktív definujeme ako zneužitie zdrojov osobou určenou na správu daných zdrojov a príslušné nakladanie s týmito zdrojmi. Môžeme sem zaradiť prípad podvodníka kradnúceho alebo zneužívajúceho zdroje účtovnej jednotky. Radíme sem hlavne takzvaný „cash skimming“ (priamo krádež hotovostných príjmov, s tým že zločinec vydokladuje nižší príjem ako v skutočnosti má, teda sprenevera aktív ešte pred ich zaúčtovaním). Samotné dokazovanie daného typu sprenevery je veľmi ťažko dokázateľné, najmä pri poskytovaní služieb.

Manipulácia účtovných výkazov predstavuje vedomú zmenu, úpravu, skreslenie alebo vynechávanie závažných údajov vo finančných výkazoch účtovnej jednotky. Častými prípadmi sú utajovanie záväzkov (utajovanie záväzkov je však veľmi náročné), znižovanie príjmov, úmyselné neuplatnenie účtovných princípov vzťahujúcich sa k čiastke, klasifikácii, spôsobu prezentácie alebo spôsobu zverejnenia. Podľa ACFE je práve manipulácia účtovných výkazov metóda, ktorá zo všetkých vyššie uvedených spôsobuje najzávažnejšie finančné škody.

Ďalšou formou neoprávneného nakladania s aktívami môže byť uskutočňovanie neoprávnených výdavkov. Najčastejšie ide o situácie, kedy zamestnanec predkladá na úhradu faktúry za tovar, ktorý nakúpil pre svoju vlastnú potrebu alebo faktúry priamo falšuje a ich úhradu si odvádza na svoj vlastný účet. Taktiež môže ísť o prípad, kedy má zamestnanec vzťah s dodávateľom, ktorý mu umožňuje ľahšie realizovať neoprávnené výdavky bez toho, aby mal zamestnávateľ šancu na ich odhalenie. V takom prípade sú najčastejšie vystavované faktúry za tovar alebo služby, ktoré nikdy neboli realizované a podvodníci sa potom delia o spreneverený obnos peňazí.

Neoprávnené vyplácanie miezd alebo prémie v neprimeranej výške je taktiež častým druhom ekonomickej kriminality. Hovoríme tu o zneužívaní finančných prostriedkov v mzdovej oblasti. Táto metóda je najčastejšie dosiahnuteľná falošným

²² Association of Certified Fraud Examiners – najväčšia firma bojujúca proti finančným podvodom operujúca po celom svete

záznamom dochádzky alebo pri vyplácaní miezd tzv. mŕtvym dušiam, teda neexistujúcim alebo inak povedané fiktívnym zamestnancom vedeným v evidencii zamestnávateľa.

Korupcia je druh nelegálneho konania „pričom osoba priamo alebo cez sprostredkovateľa pre seba alebo pre inú osobu prijme, žiada alebo si dá sľúbiť úplatok, aby konala alebo sa zdržala konania tak, že poruší svoje povinnosti vyplývajúce zo zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie.“²³ Korupcia má mnoho foriem či už formou peňažného úplatku, poskytnutia určitej výhody alebo protislužby. Najčastejšie sa s ňou však môžeme stretnúť v podobe úplatkárstva. Nepriama korupcia spočíva v tom, že osoba priamo alebo cez sprostredkovateľa pre seba alebo pre inú osobu prijme, žiada alebo dá si sľúbiť úplatok za to, že bude svojím vplyvom pôsobiť na výkon právomoci osoby.²⁴

Cieľom fiktívnych tržieb je navýšenie obratu účtovnej jednotky. Dajú sa vytvoriť napríklad pomocou fiktívnych faktúr či už vytvorených na existujúceho zákazníka alebo fiktívneho vymysleného zákazníka. Samotnou podstatou tejto metódy je to že aj keď existuje doklad vykazujúci tržbu k danému obchodu nikdy nedošlo, ani nedôjde čím dochádza k nadhodnocovaniu pohľadávok a výnosov a tým sa teda zvyšuje celkový obrat a bilančná suma. Fiktívna faktúra sa v nasledujúcom období vystornuje.

Nesprávne ocenenie aktív. Účtovníctvo musí byť vedené riadne v súlade s legislatívou a právnymi normami a musí viesť k reálnemu a pravdivému oceneniu podniku. Z toho teda vyplýva, že spoločnosť by nemala nadhodnocovať výnosy a majetok ani naopak podhodnocovať náklady a záväzky. Účtovníctvo musí byť vedené v rámci zásady opatrnosti.²⁵ Na opatrnosť v zmysle účtovníctva teda možno nazerať ako na určitý prostriedok eliminácie prípadných rizík. Zvažovať pritom treba aj riziká, ktorých dopady nie sú spoľahlivo vyčísliteľné. Reálne sa táto zásada prenáša do účtovníctva napríklad tvorbou opravných položiek alebo rezerv. Tie sú mnoho krát tvorené na základe úsudku alebo odhadu. Princípy posudzovania alebo odhadu nie sú taxatívne stanovené zákonom, čo znamená, že odhadovanie a posudzovanie sa môžu ľahko zneužiť. Otvárajú mnoho možností, ako zmanipulovať hodnotu aktív, či nákladov. Skreslenie môže nastať aj v klasifikácii aktív (napríklad vykazovanie dlhodobých aktív ako krátkodobých).

Metóda skreslenia časového rozlíšenia funguje tak, že výnosy, ktoré majú byť časovo priradené a zaúčtované do budúceho účtovného obdobia, sa vykážu v bežnom účtovnom období. Dôjde tak k nadhodnoteniu výnosov bežného účtovného obdobia. Táto

²³ Citácia § 328 zákona č. 300/2005 Z.z.

²⁴ Citácia § 336 Zákona č. 300/2005 Z.z.

²⁵ Je založená na reálnom odhade situácie účtovnej jednotky. Je nutné zabezpečiť, aby sa do účtovníctva premietli všetky známe a očakávané riziká, straty a znehodnotenia majetku

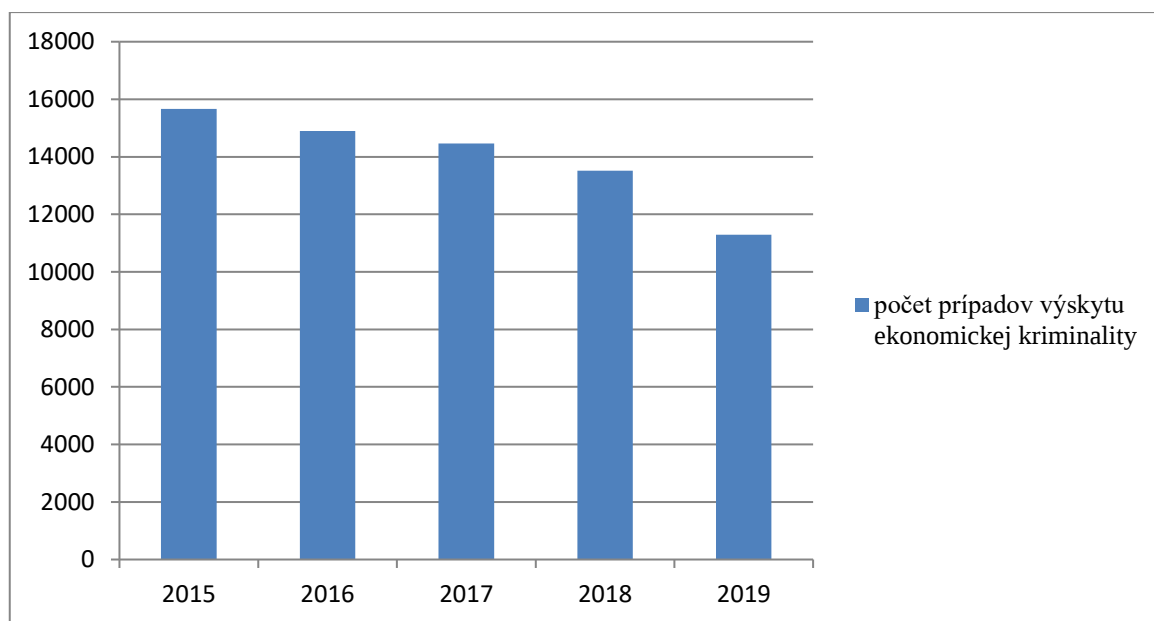
metóda sa využíva za vidinou navýšenia obratu spoločnosti od čoho môžu napríklad závisieť manažérske bonusy.

Posledná kapitola obsahuje štatistiky ekonomickej kriminality na Slovensku a diskusiu.

3.9 Výsledky práce a diskusia

Podľa oficiálnych správ Ministerstva vnútra Slovenskej republiky zaznamenávame klesajúci trend výskytu zistenej ekonomickej kriminality na Slovensku. Deje sa tak aj vďaka novo vznikajúcim pracoviskám zaoberajúcim sa zamedzeniu páchania ekonomickej trestnej činnosti, avšak klesajúcu tendenciu zaznamenávame aj kvôli zvýšeniu sofistikovanosti trestnej činnosti.

Graf 1 Vývoj ekonomickej kriminality v rokoch 2015-2019

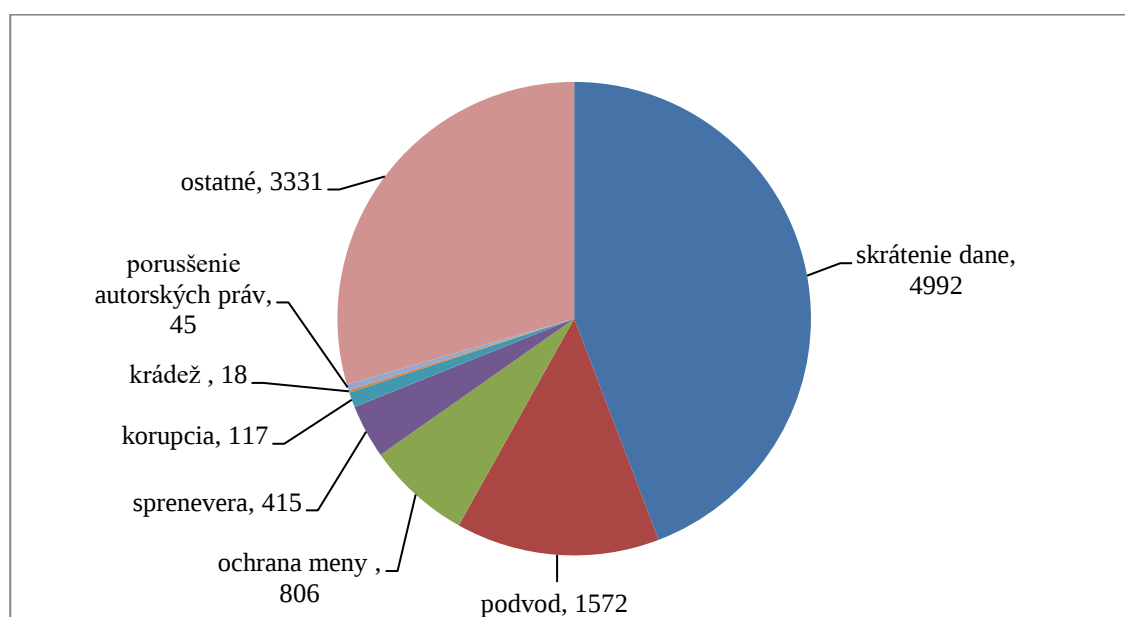

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky

Ďalším faktorom vplývajúcim na úbytok zaznamenaných prípadov ekonomickej kriminality je zvýšené povedomie o podvodoch a množstvo školení, ktoré podstupujú zamestnanci v rámci podnikov, v ktorých pracujú. Taktiež napomáha fakt, že sa celosvetovo zlepšujú schopnosti manažérov aj radových zamestnancov pri práci s počítačmi a rôznou výpočtovou technikou. Za rok 2019 sa spôsobená škoda v dôsledku spáchania ekonomickej trestnej činnosti stanovuje na sumu 308 158 €.

Medzi najčastejšie páchanú ekonomickú trestnú činnosť naďalej patria podvod a skracovanie daní, pričom bolo zaznamenaných 6564 prípadov, ktoré tvorili dokopy 58,1% zistenej ekonomickej kriminality v Slovenskej republike v roku 2019. Podvod a skracovanie daní sú dlhodobo najčastejšie sa vyskytujúcimi typmi ekonomickej kriminality, avšak môžeme podľa štatistiky kriminality v Slovenskej republike, ktorú pravidelne publikuje Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky konštatovať klesajúci trend zisteného výskytu podvodov aj prípadov skracovania daní.

Graf 2 Prehľad zistenej ekonomickej kriminality na Slovensku v roku 2019

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky

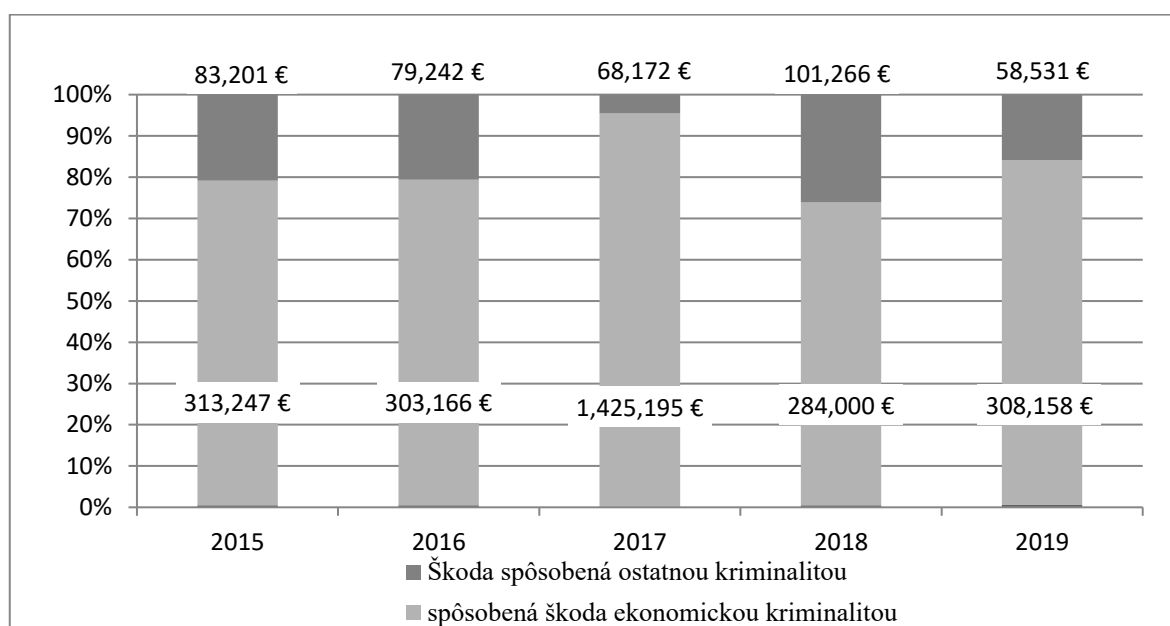
Objasnenosť prípadov v odvetví ekonomickej kriminality sa pohybuje v rozpätí 50,03% až 60,55% a má trvalo nemennú tendenciu úrovne, pričom výška nezaznamenaných príjmov je nepomerne vyššia.²⁶ Predpoklad pre nasledujúce roky uvádza tendenciu rastu ekonomickej kriminality, pričom potenciálne najvyšší nárast sa predpokladá v oblasti daňovej trestnej činnosti. Zaznamenávame taktiež nárast druhov podvodov a rôznej ekonomickej trestnej činnosti páchaných prostredníctvom výpočtovej techniky, počítačových systémov, častokrát presahujúce hranice štátu. Väčšinou sa jedná o takzvané vylákavanie platieb prostredníctvom internetu na základe predstieraných falošných výhod, tovarov a podobne, pričom ich podstatou je prevod peňazí na zahraničné

²⁶ Podľa Národného hodnotenia rizika legalizácie príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu, publikovaného Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky

účty bez vedomia majiteľov. Prevažne sa jedná o ťažko objasniteľné prípady v premlčacích dobách stíhaní predikatívnych trestných činov.

Ekonomická kriminalita je jedným z najväčších zdrojov príjmov z nelegálnej trestnej činnosti pri organizovanej trestnej činnosti spolu s drogovou a majetkovou trestnou činnosťou. Podľa štatistík Ministerstva vnútra Slovenskej republiky vyplýva dlhodobý trend podielu škôd ekonomickej kriminality na celkovej škode pôsobenej kriminalitou na Slovensku.

Graf 3 Škoda spôsobená kriminalitou na Slovensku

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky

V roku 2019 tvorí škoda spôsobená ekonomicou kriminalitou 84,04% celkových škôd spôsobených kriminalitou v Slovenskej republike. Aj napriek tomu, že počet zistených prípadov ekonomickej kriminality tvorí 22,41% celkovej trestnej činnosti. Ekonomickej kriminalite dominuje daňová trestná činnosť, tvoriaca 44,19%, zistenej ekonomickej trestnej činnosti.

Pri ekonomickej trestnej činnosti je dôležité sledovať aj informačné a telekomunikačné technológie, ktoré sa dajú využiť na páchanie ekonomickej kriminality. V posledných rokoch sa do popredia dostali sociálne médiá, ktoré slúžia ako platforma pre rôzne hry a reklamy, ktoré môžu byť zneužitá alebo priamo slúžiacie pre realizáciu ilegálnej aktivity.

3.10 Diskusia

V predošlej podkapitole sme venovali pozornosť najčastejšie sa vyskytujúcim druhom ekonomickej kriminality, škodám napáchaným ekonomickou kriminalitou a celkovým vývojom ekonomickej kriminality za posledných 5 rokov t.j. od 2015-2020. Zistili sme, že ekonomická kriminalita aj vzhľadom na fakt že tvorí približne 20% celkovej kriminality páchanej na území na Slovenskej republiky spôsobuje škody siahajúce až do výšky približne 80% celkových škôd spôsobených zistenou ilegálnou aktivitou. Pre účely nášho výskumu sme využívali najmä zverejnené údaje Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky. Na základe našich zistení môžeme tvrdiť, že klesá množstvo zistenej ekonomickej kriminality na Slovensku. Na druhej strane existuje veľké množstvo nezaznamenananej ekonomickej kriminality a nelegálnych príjmov, ktoré vďaka rozvíjajúcim technológiám ostávajú vyšetrovateľom skryté. Pre Slovenskú republiku je najčastejšie sa vyskytujúcimi ilegálnymi aktivitami v oblasti ekonomickej kriminality najmä skrátenie dane a podvody a sprenevera.

Nejeden podnik už skrachoval aj vzhľadom na fakt, že na prvý pohľad sa mohol vzdať ako úplne funkčný. Pričom sa pri spätnom vyšetrowaní zistilo, že zamestnanec páchal podvody vo finančných výkazoch, ktoré môžu absolútne zdecimovať celý podnik. Preto odporúčame klásť dôraz na vnútornú kontrolu podnikov a nepodceňovať riziko vzniku podvodu v akomkoľvek podniku. V tomto prípade, treba brať príklad z väčších podnikov ako napríklad bánk, ktoré uskutočňujú audit niekoľkokrát do roka, čím znižujú riziko vzniku ekonomickej kriminality. Toto riešenie je samozrejme nereálne pre všetky podniky najmä tie ekonomicky slabšie, avšak podniky schopné zabezpečiť si lepšiu vnútornú kontrolu by podľa nášho odporúčania mali túto možnosť využiť.

Množstvo ekonomickej kriminality ostáva neodhalené aj vďaka faktu, že forenzné účtovníctvo a forenzné audítorstvo nemajú dostatočný legislatívny základ, aj keď pravdou je, že existujú zákony z ktorých sa vychádza. V súčasnosti však neexistuje zákon, ktorý by sa zameriaval výhradne na forenzné účtovníctvo ani forenzné audítorstvo. Vychádza sa prevažne zo zákona účtovníctve a zákona o štatutárnom audite. V súčasnosti však začíname pociťovať potrebu vzniku samostatného zákona, vzhľadom na šikovnosť kreatívnych účtovníkov a sofistikovanosť ekonomických trestných činov. Ako ďalší krok pri boji s ekonomickou kriminalitou doporučujeme prípravu nových zákonov, ktoré by podrobnejšie a dôkladnejšie upravovali problematiku forenzného účtovníctva a forenzného auditu, čo by malo viesť k odhaľovaniu väčšieho počtu prípadov vyskytujúcej sa

ekonomickej kriminality a následne aj k vyššiemu počtu objasnených a vyšetrených prípadov.

Treba analyzovať a zvážiť, či je počet pracovísk zaoberajúcich sa službami forenzného účtovníctva a forenzného auditu postačujúci. Iste existujú firmy, ktoré poskytujú služby forenzného účtovníctva forenzného audítorstva ako napríklad PWC, KPMG, BMB partners, Grant Thornton a veľa odborníkov tvrdí, že ich počet je dostatočný, no vzhľadom na každoročný prudký nárast nových podnikov na Slovensku, fakticky nie je možné odkontrolovať všetky podniky. Možnosť kontrolovať všetky firmy je samozrejme zatiaľ nemožné, avšak úlohou kompetentných je dosiahnuť čo najvyššiu mieru kontrolovaných subjektov, aby sa zabezpečilo čo najnižšia miera výskytu ekonomickej kriminality, čo s prudkým nárastom technického pokroku začína byť čoraz reálnejšia vízia.

Záver

V prvej kapitole tejto práce opisujeme, aký je stav danej problematiky v Slovenskej republike a v zahraničí. K tomu využívame najmä zákon o účtovníctve. Porovnali sme si stav problematiky v Slovenskej republike a v USA, uviedli sme, že v USA už existujú študijné programy zameriavajúce sa na oblasť forenzného účtovníctva. Objasnili sme si legislatívnu úpravu forenzného účtovníctva a forenzného audítorstva v Slovenskej republike a v USA.

V druhej kapitole sme stanovili cieľ, metodiku a metódy práce, ktoré sme využívali pri skúmaní a spracovaní danej problematiky.

V tretej kapitole sme riešili charakteristiku forenzného účtovníctva. Priblížili sme v nej, čo si predstavujeme pod pojmom forenzné účtovníctvo, kto praktizuje forenzné účtovníctvo a postupy pri výkone forenzného účtovníctva. V tejto kapitole sme taktiež uviedli oblasti pôsobnosti forenzných účtovníkov v praxi. V tretej kapitole sa venujeme aj problematike forenzného auditu jeho charakteristike a priblížili sme si aj čo je cieľom forenzného auditu a opísali sme postupy forenzného auditu.

V predposlednej časti tretej kapitoly sme stručne opísali nástroje CAATT, ktoré slúžia na odhaľovanie ekonomickej kriminality. Posledná časť tretej kapitoly obsahuje najčastejšie sa vyskytujúce druhy ekonomickej kriminality, týkajúce sa oblasti forenzného účtovníctva a forenzného auditu a ich charakteristiku.

V poslednej kapitole sme sa zamerali na vývoj ekonomickej kriminality v rokoch 2015-2019, výške škôd spôsobovaných ekonomickou kriminalitou, najčastejšie sa vyskytujúce druhy ekonomickej kriminality v Slovenskej republike a trendom vývoja ekonomickej kriminality.

Na záver môžeme konštatovať, že počet prípadov ekonomickej kriminality klesá, k čomu bez pochyby prispievajú pracoviská zaoberajúce sa forezným účtovníctvom a forezným audítorstvom. Oblasť forenzného účtovníctva a forenzného audítorstva je na vzostupe. Metódy a postupy na odhaľovanie ekonomickej kriminality sa určite zdokonaľujú.

Zoznam použitej literatúry:

1. HOPWOOD, William - YOUNG, George - LEINER, Jay Forensic accounting and Fraud examination 2nd Edition, vyd. Temecula, CA (USA):McGraw-Hill Education, ISBN -13: 978-0078136665, 2012, 672 str.
2. KAREŠ, Ladislav, Audítorstvo, Elita, 278 str. 80-8044-055-7
3. OLÁH, Michal, Interný audit vo verejnej správe, 225 str. Sprint,978-80-969927-2-0 Bratislava 2008
4. RICCHIUTE, David N., AUDIT, South-Western Publishing co. USA 1992, ISBN 80-85605-86-4
5. ŠAMKO, Peter , Trestný čin podvodu, Iura edition, Bratislava ISBN978-80-8078-553-6, 2012, 311 str.
6. ŠKULTÉTY, Peter, Verejná správa a Správne právo, vydavateľstvo VEDA, 201 str. ISBN978-80-224-1023-6 Bratislava 2004
7. Vedecký časopis FINANČNÉ TRHY, Bratislava, Derivat 2016, ISSN 1336-5711, 3/2016
8. VÉPYOVÁ, Mária, Kontrola a audit, SPRINT , 80-89085-40-7, Bratislava 2005, 144str.

Elektronické zdroje:

Forensic audit guide Dostupné na internete:

<https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/accounting/what-is-a-forensic-audit/>

Forensic audit Dostupné na internete: <https://www.investopedia.com/terms/f/forensic-audit.asp>

5 Skills Needed in Forensic Accounting

Dostupné na internete: <https://www.topaccountingdegrees.org/lists/5-skills-needed-in-forensic-accounting/>

Najlepšie školy pre forenzných účtovníkov Dostupné na internete:

https://study.com/articles/Best_Forensic_Accounting_Schools_List_of_Top_Schools.html

Forensic accounting guide Dostupné na internete: <https://www.accounting-degree.org/forensic-accounting-job-guide/>

Zisťovanie podvodov Dostupné na internete: https://books.google.sk/books?hl=sk&lr=&id=6bQIAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR4&dq=albrecht+fraud+examination&ots=INp8rimVom&sig=UESry7U3ZBiKZdv0SgLKm8mEX5s&redir_esc=y#v=onepage&q=albrecht%20fraud%20examination&f=false

Forensic accounting Dostupné na internete: <https://www.acfe.com/career-path-forensic-accountant.aspx>

CFE qualifications Dostupné na internete: <https://www.acfe.com/cfe-qualifications.aspx>

Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2019

Dostupné na internete: http://www.minv.sk/?statistika_kriminality_v_slovenskej_republike_za_rok_2019_csv

Štatistika kriminality v Slovenskej republike

Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-csv>

Databáza Slovenských firiem a organizácií Dostupné na internete: <https://finstat.sk/databaza-firiem-organizacii?Activity=&Region=&SalesRange=&NumberOfEmployees=&LegalForm=&PerPage=&Sort=creation-date-desc&Tab>

Ekonomická kriminalita v tretine firiem na svete

Dostupné na internete: <https://ekonomika.sme.sk/c/1028395/ekonomicka-kriminalita-v-tretine-firiem-na-svete.html>

The 4 Steps Forensic Accountants Use to Protect Your Finances

Dostupné na internete: <https://culpepper-cpa.com/2018/07/12/forensic-accountants/>

Legislatívne zdroje

Zákon č. 423/2015 Z.z. - Zákon o štatutárnom audite

Zákon č. 431/2005 Z.z. - Zákon o účtovníctve

Zákon 300/2005 Z. Z. - Trestný zákon v znení neskorších predpisov

Zákon 301/2005 Z. z. - Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

Zákon 7/2005 Z. z. - Zákon o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov

Zákon 420/2004 Z. z. - Zákon o mediácii v znení neskorších predpisov

Zákon 44/2002 Z. z. - Zákon o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov

Zákon 382/2004 Z. z. - Zákon o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch v znení neskorších predpisov; vykonávacím predpisom je Vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR 490 / 2004 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Zoznam grafov a tabuliek

Tabuľka 1: Vlastné spracovanie

Graf 1: Vlastné spracovanie podľa Štatistiky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky

Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-csv>

Graf 2: Vlastné spracovanie podľa Štatistiky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky

Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-csv>

Graf 3: Vlastné spracovanie podľa Štatistiky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky

Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-csv>